

№5

MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR

ILMIY ELEKTRON JURNALI

**ISSN: 2181-3965
VOLUME 5
TOSHKENT 2026**

“MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR” ILMIY ELEKTRON JURNALI TAHRIRIYAT KENGASHI RAISI

To‘lqin Zakirovich Teshabayev – tahririyat kengashi raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI

Mehmonov Sultonali Umaraliyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘quv ishlari bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Karimova Komila Daniyarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Yoshlar masalalari va ma‘naviy-marifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Hududiy ta‘lim masalalari va markazlar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sindarov Sherzod Egamberdiyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Infratuzilmalarni rivojlantirish va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Saparov Aktam Jo‘rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori

Islamkulov Alimnazar Xudjamuratovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Pardayev Abdunabi Xoliqovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Kuziyev Islomjon Ne‘matovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Baymurotov Tursunbay Maxkambayevich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Omonov Akrom Abdinazarovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Qongratbay Avezimbetovich – texnika fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Jumayev Nodir Xosiyatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputati

Haydarov Nizomiddin Hamroyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Raviprakash G. Dani – Xalqaro ta‘lim konsultanti, professor (AQSH)

Bagautdinova Nailya Gumerovna – Qozon federal universiteti Boshqaruv, iqtisodiyot va moliya instituti direktori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Rossiya Federatsiyasi)

Sharifzoda Mu‘min Mashokir – Tojik davlat huquq, biznes va siyosat instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Tojikiston Respublikasi)

Maley Elena Borisovna – Polotsk davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent (Belarus Respublikasi)

Asif Mahbub Karim – Malayziya Menejment va tadbirkorlik universiteti professori (Malayziya qirolligi)

Piter Xayk – Yevropa amaliy fanlar va menejment instituti ilmiy ishlar bo'yicha prorektori (Chexiya Respublikasi)

Yavuz Demirel – Kastamonu universiteti professori (Turkiya Respublikasi)

Jo'rayev Abdug'affor Safarovich – Termez agrotexnologiyalar va Innovatsion rivojlanish instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ismanov Ibroxim Nabiyeovich – Farg'ona politexnika instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xayriddinov Azamat Botirovich – Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti prorektori iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tashnazarov Samiddin Nizamovich – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nurmanov Ulug'bek Anorbayevich - Bank-moliya akademiyasi “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida professori, iqtisodiyot fanlari doktori

Yakubova Nargiz Tursunbayevna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Mamatov Baxadir Safaraliyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qiyosov Sherzod Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Urazaliyev Kamoliddin Tajikulovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

JURNAL TAHRIRIYATI

Saparov Aktam Jo'rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori, dotsent

Avlokulov Anvar Ziyadullayevich – ilmiy muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Aliqulov Mehmonali Salohiddin o'g'li – mas'ul muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Buxorova Moxira Samandarovna – muharrir

O'zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 364-son qarori bilan “Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari yuzasidan assosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali

23.11.2022-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№R-566966** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№049864**

MUNDARIJA			
1.	Meyliyev Obid Raxmatullaevich	Soliqlarning byudjet daromadlaridagi ahamiyatini oshirish	7
2.	Мирзаева Матлуба Ғайбулла кизи	Тижорат банкларининг капитал базасини мустаҳкамлашнинг методологик ва амалий асосларини такомиллаштириш	14
3.	Жабборов Насриддин Мирзаодилович, Юнусова Шохсанам Муротовна, Бебутова Зулайхо Хамидовна, Сафарова Севара Қахрамон кизи	Тошкент вилояти туристик ҳудудлари имижини модели учун барқарорлик таҳлили	19
4.	Мухамедова Севара Абдуллаевна	Тижорат банкларида кичик бизнес лойиҳаларини кредитлашда банк таваккалчиликларини баҳолаш ва бошқариш тизими	27
5.	Abduqayumov Elyorbek Ulug'bek o'g'li, Yo'ldosheva Oygul Zokir qizi	Janubiy Koreya kinoindustriyasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ta'siri	33
6.	Umarova Shahnoza	Moliyaviy faoliyat bo'yicha baholangan majburiyatlar hisobini takomillashtirish	40
7.	Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	Avtomobilsozlik korxonalarining xarajat samaradorligini ekonometrik modellash	46
8.	Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	O'zbekistonda auditorlik faoliyatini tashkil etishning zaruriyati va uning ahamiyati	57
9.	Kurbanbayev Jurabek Eruvbayevich, Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	Auditorlik tekshiruvlarida tashqi tasdiqlardan foydalanish va ichki nazorat tizimining samaradorligini oshirish	66
10.	Абдурахманов Ўрол Наврўз ўғли	Акциядорлик жамиятлари аудитида таҳлилий амалларни қўллашни такомиллаштириш	71
11.	Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o'rni	80
12.	Shodiyev Yashnarbek Baxriddin o'g'li	Davlat moliyaviy nazoratini modellar va metodologik yondashuvlarini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	92

YOSHLAR BIZNES-LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA KREDIT VA INVESTITSIYA RESURLARINING O‘RNI

Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o‘g‘li

"University of Business and Science"

universiteti tayanch doktorant

E-mail: 716003@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o‘rni hamda ularning tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati tadqiq etilgan. Yosh tadbirkorlarning moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlariga ta’sir etuvchi asosiy omillar, jumladan, kredit olish shartlari, garov ta’minoti, foiz stavkalari, investitsiya imkoniyatlari va moliyaviy savodxonlik masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, bank kreditlari, imtiyozli moliyalashtirish, grantlar, venchur kapitali va xususiy investitsiyalardan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijasida yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirish samaradorligini oshirish bo‘yicha kredit kafolati mexanizmlarini takomillashtirish, muqobil investitsiya manbalarini kengaytirish, loyihaning hayotiy sikliga mos differensial moliyalashtirish tizimini joriy etish hamda kredit va investitsiya resurslarini yagona moliyaviy ekotizim doirasida uyg‘unlashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: yoshlar tadbirkorligi, biznes-loyiha, kredit resurslari, investitsiya resurslari, moliyalashtirish, bank krediti, venchur kapitali, startup, xususiy investitsiyalar, kredit kafolati, moliyaviy resurslar, tadbirkorlik faoliyati.

THE ROLE OF CREDIT AND INVESTMENT RESOURCES IN FINANCING YOUTH BUSINESS PROJECTS

Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek ugli

Базовый докторант Университета

«University of Business and Science»

E-mail: 716003@gmail.com

Annotation: This article examines the role of credit and investment resources in financing youth business projects and their importance for the development of youth entrepreneurship. The study analyzes the main factors affecting young entrepreneurs’ access to financial resources, including lending conditions, collateral requirements, interest rates, availability of investment resources, and financial literacy. Particular attention is paid to the use of bank loans, preferential financing, grants, venture capital, and private investment in implementing youth business projects. Based on the research findings, recommendations are developed to improve the efficiency of youth business financing, strengthen credit guarantee mechanisms, expand alternative sources of investment, introduce a differentiated financing approach based on the project life cycle, and integrate credit and investment resources into a unified financial ecosystem.

Keywords: youth entrepreneurship, business project, credit resources, investment resources, financing, bank lending, venture capital, startup, private investment, credit guarantees, financial resources, entrepreneurial activity.

РОЛЬ КРЕДИТНЫХ И ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ В ФИНАНСИРОВАНИИ БИЗНЕС-ПРОЕКТОВ МОЛОДЕЖИ

Сайфиддинов Сарварбек Анварбек угли

*PhD Researcher at the University of
Business and Science*

E-mail: 716003@gmail.com

Аннотация. В статье исследуется роль кредитных и инвестиционных ресурсов в финансировании бизнес-проектов молодежи и их значение в развитии молодежного предпринимательства. Проанализированы основные факторы, влияющие на доступ молодых предпринимателей к финансовым ресурсам, включая условия кредитования, требования к залоговому обеспечению, процентные ставки, доступность инвестиционных ресурсов и уровень финансовой грамотности. Рассмотрены возможности использования банковских кредитов, льготного финансирования, грантов, венчурного капитала и частных инвестиций для реализации молодежных бизнес-проектов. По результатам исследования разработаны предложения по повышению эффективности финансирования молодежного предпринимательства, совершенствованию механизмов кредитного гарантирования, расширению альтернативных источников инвестирования, внедрению дифференцированного подхода к финансированию с учетом жизненного цикла проекта, а также интеграции кредитных и инвестиционных ресурсов в единую финансовую экосистему.

Ключевые слова: молодежное предпринимательство, бизнес-проект, кредитные ресурсы, инвестиционные ресурсы, финансирование, банковский кредит, венчурный капитал, стартап, частные инвестиции, кредитные гарантии, финансовые ресурсы, предпринимательская деятельность.

Kirish.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining muhim omillaridan biri kichik va o'rta tadbirkorlikning rivojlanishi hisoblanadi, bunda yoshlarning biznes-loyihalarini amalga oshirishi alohida ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy iqtisodiyotda har qanday tadbirkorlik g'oyasini hayotga tatbiq etish uchun dastlabki kapital zarur bo'lib, aksariyat yosh tadbirkorlar bunday mablag'ga ega bo'lmaydi. Shu sababli kredit va investitsiya resurslari yoshlar biznesini moliyalashtirishning asosiy manbalaridan biriga aylanmoqda. Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, mablag' yetishmovchiligi tufayli ko'plab istiqbolli g'oyalar amalga oshmay qolmoqda, bu esa iqtisodiyotning innovatsion salohiyatidan to'liq foydalanmaslikka olib kelmoqda. Shu bois kredit va investitsiya mexanizmlarini takomillashtirish, ularning yoshlar uchun qulayligini oshirish masalasi ilmiy va amaliy jihatdan chuqur tadqiq etilishi lozim bo'lgan dolzarb muammolardan biridir.

Bugungi kunda yoshlar ish bilan ta'minlash va bandlik muammolarini hal etishning eng samarali yo'llaridan biri ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilishdir. Biroq har qanday tadbirkorlik g'oyasi moliyaviy resurslarsiz amalga oshmaydi, shuning uchun yoshlarga kredit va investitsiya orqali ko'rsatiladigan moliyaviy qo'llab-quvvatlash ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning muhim vositasiga aylangan. Yoshlar o'z biznesini yo'lga qo'yish orqali nafaqat o'zlarini, balki boshqa fuqarolarni ham ish bilan ta'minlashi mumkin, bu esa ishsizlik darajasini pasaytirish, aholi turmush farovonligini oshirish va jamiyatda ijtimoiy keskinlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Ayni shu jihatdan yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining rolini o'rganish mavzuning dolzarbligini belgilaydi, chunki bu masala nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlik bilan ham bevosita bog'liqdir.

So'nggi yillarda respublikamizda yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bir qator davlat dasturlari va me'yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda, bu esa mazkur sohaning davlat siyosati darajasidagi ustuvorligini ko'rsatadi. Yoshlarni ish bilan ta'minlash, ularning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish va mustaqil biznes yuritishga undash maqsadida imtiyozli kreditlar, subsidiyalar hamda investitsiya dasturlari joriy etilmoqda. Biroq amaliyotda bunday resurslardan foydalanishda ma'lum to'siqlar — garov ta'minoti yetishmasligi, moliyaviy savodxonlikning pastligi, byurokratik muammolar mavjudligicha qolmoqda. Shu tufayli yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o'rnini tadqiq etish, mavjud siyosatning samaradorligini baholash va takomillashtirish yo'llarini topish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Zamonaviy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi ko‘p jihatdan innovatsion g‘oyalarni amalga oshirish qobiliyatiga bog‘liq bo‘lib, bu borada yoshlar eng faol va ijodkor kuch sifatida namoyon bo‘lmoqda. Yangi texnologiyalar, startaplar va noan‘anaviy biznes modellarining aksariyati aynan yosh tadbirkorlar tomonidan yaratilmoqda. Biroq innovatsion g‘oyani real loyihaga aylantirish uchun sezilarli moliyaviy resurs talab etiladi, bunda an‘anaviy kredit tizimi ko‘pincha yuqori risk tufayli yetarli emas, shuning uchun venchur investitsiyalar va boshqa alternativ moliyalashtirish shakllari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining rolini chuqur o‘rganish innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish nuqtai nazaridan dolzarb masaladir.

Jahon amaliyotida rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, yoshlar tadbirkorligini moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimi qanchalik samarali tashkil etilgan bo‘lsa, mamlakat iqtisodiyoti shunchalik dinamik rivojlanadi. Xalqaro moliya institutlari, xorijiy investorlar va venchur fondlar yosh tadbirkorlarning innovatsion loyihalariga alohida e‘tibor qaratmoqda, chunki aynan shu segment yuqori o‘sish salohiyatiga ega. Globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida mamlakatimiz yoshlari ham xalqaro moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni o‘rganishi zarur bo‘lib, bu ularning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bois yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o‘rnini xalqaro tajriba asosida o‘rganish va milliy sharoitga moslashtirish mavzuning dolzarbligini ta‘minlaydi.

Mamlakatimizda yoshlar o‘rtasida tadbirkorlikka bo‘lgan qiziqish yildan-yilga ortib bormoqda, biroq ko‘plab yosh tadbirkorlar o‘z loyihalarini amalga oshirishda moliyaviy resurs yetishmasligi muammosiga duch kelmoqda. Banklarning kredit berish shartlari qattiqligi, garov ta‘minotiga bo‘lgan yuqori talab, investorlar bilan ishlash tajribasining kamligi kabi omillar yoshlarning biznes tashabbuslarini cheklab qo‘ymoqda. Ayni paytda mavjud kredit va investitsiya mexanizmlarining qay darajada samarali ishlayotgani, ulardan foydalanish jarayonidagi muammolar hamda ularni bartaraf etish yo‘llari yetarlicha o‘rganilmagan. Mana shu bo‘shliqni to‘ldirish, ya‘ni yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining real o‘rni va samaradorligini tahlil qilish mazkur mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Adabiyotlar sharhi. Mavzuga oid adabiyotlarni tahlil etish jarayonida yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o‘rni bo‘yicha dunyoning bir qancha yetakchi iqtisodchi olim va mutaxassislar tomonidan ilmiy izlanishlar olib borilgan bo‘lib. Ulardan, mamlakatimiz olimlari Sh. Karimov yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirish mexanizmlari va bank kreditlarining rolini tadqiq etib, bank kreditlarini yosh tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy resurslar bilan ta‘minlashning muhim vositasi sifatida baholaydi. Muallifning yondashuvida kredit resurslariga kirish imkoniyati yoshlarning biznes tashabbuslarini amalga oshirish, yangi ish o‘rinlari yaratish va tadbirkorlik faoliyatini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, kredit olish imkoniyatining mavjudligi bilan bir qatorda, kredit shartlari va moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi ham muhim omil sifatida qaraladi [1]. Ushbu yondashuv yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

O. Mirzayev kichik va o‘rta biznes loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish muammolarini tadqiq qilib, kreditlash mexanizmlarining mavjudligi investitsiya loyihalarini amalga oshirishning muhim sharti ekanligini asoslaydi. Uning tadqiqotlarida, xususan, yosh tadbirkorlarning bank kreditlaridan foydalanishida yuzaga keladigan moliyaviy va institutsional to‘siqlar hamda ularni kamaytirish yo‘llariga e‘tibor qaratilgan. Bu yondashuv yoshlar biznes-loyihalarida kredit mablag‘laridan foydalanishni soddalashtirish, kredit olish talablarini optimallashtirish va moliyaviy resurslarning mavjudligini oshirish zarurligini ko‘rsatadi [2].

S.Ikromova sanoat zonalarida investitsiya loyihalarini amalga oshirishda moliyalashtirishning iqtisodiy samaradorligini o‘rgangan. Muallif investitsiya loyihalarining samaradorligi nafaqat moliyaviy resurslarning hajmiga, balki ularni oqilona taqsimlash va tegishli institutsional muhitning shakllanganligiga ham bog‘liq ekanligini asoslaydi. Ayniqsa, investitsiya

loyihalarini kreditlash orqali moliyalashtirishda infratuzilma, inson kapitali va qulay tadbirkorlik muhitining ahamiyati yuqori ekanligi ko'rsatib beriladi [3].

U.Valiev yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirishning asosiy shakllarini tizimli ravishda tadqiq qilib, kredit, grant, mikromoliyalashtirish, ventur kapitali va xususiy investorlar yoshlar biznesini moliyalashtirishning o'zaro to'ldiruvchi manbalari ekanligini ta'kidlaydi. Muallifning fikricha, yosh tadbirkorlik loyihalarining xususiyatidan kelib chiqib, faqat bank kreditlariga tayanish yetarli emas; ayniqsa startaplar uchun grantlar, ventur kapitali va xususiy investitsiyalar kabi muqobil moliyalashtirish vositalaridan foydalanish zarur[4].

D. Jamalova yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalaridagi investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish mexanizmlarini tadqiq qilib, yosh tadbirkorlar uchun bank kreditlari investitsiya loyihalarini ishga tushirish va ishlab chiqarish faoliyatini kengaytirishning asosiy moliyaviy manbalaridan biri ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tadqiqotda yosh tadbirkorlarning kredit olishida ta'minot, kredit tarixi va biznes-reja tuzish bo'yicha tajribaning yetishmasligi kabi muammolar mavjudligi qayd etiladi[5].

M.M.Xo'jiyev yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning iqtisodiy asoslarini o'rganib, kredit va moliyaviy instrumentlar yoshlarning biznes tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, yangi ish o'rinlari yaratish va innovatsion faollikni rag'batlantirishning muhim vositasi ekanligini asoslaydi. Muallif davlat dasturlari, kredit mexanizmlari va zamonaviy raqamli texnologiyalarni birgalikda qo'llash yoshlar tadbirkorligining barqaror rivojlanishiga xizmat qilishini ta'kidlaydi[6].

Melain Modeste Senou va Kolotioloman Soro Benin misolida yoshlar tadbirkorligi va moliyaviy resurslardan foydalanish masalasini empirik jihatdan o'rgangan. Tadqiqotchilar moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyati yoshlarning tadbirkorlik faoliyatiga kirish ehtimolini oshirishini aniqlagan. Xususan, moliyalashtirish imkoniyatiga ega bo'lish yoshlar tadbirkorligi ehtimolini o'rtacha 15,2 foizga oshirishi aniqlangan. Mualliflar garov ta'minotiga ega bo'lmagan yoshlar uchun kredit olish talablarini yengillashtirish, ayniqsa yosh ayollarning moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishni taklif etadi [7].

Brooke L. Krause, Aine Seitz McCarthy va David Chapman Tanzaniyada yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish dasturlarini o'rganib, moliyaviy savodxonlik, jamg'arish qobiliyati va shaxsiy moliyani boshqarish ko'nikmalarining yoshlar biznesidagi ahamiyatini ko'rsatgan. Ularning fikricha, moliyaviy resurslarning o'zi yetarli emas; tadbirkor yoshlarning moliyaviy bilim va ko'nikmalarini oshirish ham biznes loyihalarining muvaffaqiyati uchun zarur[8].

Donna E. Danns va George K. Danns rivojlanayotgan mamlakatlarda yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirish manbalarini o'rganib, yosh tadbirkorlik loyihalarini moliyalashtirishning turli manbalarini tizimlashtirgan. Mualliflar yosh tadbirkorlar uchun kredit va grantlardan foydalanish bilan birga, moliyalashtirishning muqobil kanallarini ham rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Tadqiqot ayniqsa biznesni boshlash va kengaytirish bosqichlarida moliyalashtirish manbalarining farqlanishiga e'tibor qaratadi[9].

T. A. Vysotina Rossiyaning Sankt-Peterburg shahri misolida yoshlar tadbirkorligini davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash muammolarini o'rgangan. Muallif yosh tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlashda moliyaviy yordam, grantlar va imtiyozli kreditlash bilan bir qatorda axborot va maslahat ko'magining ham ahamiyati yuqori ekanligini ta'kidlaydi. Vysotinaning fikricha, yoshlarning tadbirkorlik salohiyatidan samarali foydalanish davlat tomonidan qulay moliyaviy va institutsional sharoitlar yaratilishini talab qiladi [10].

E. V. Chmireva va E. S. Sorokina Belgorod viloyatining qishloq hududlari va kichik shaharlarida yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish masalasini tadqiq qilgan. Ularning fikricha, yoshlar tadbirkorligining rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi asosiy omillardan biri yetarli va qulay moliyalashtirish manbalarining mavjud emasligidir. Mualliflar bank kreditlarini yoshlar biznesini moliyalashtirishning muhim manbasi sifatida ko'rib, davlat tomonidan kredit foizlarini subsidiyalash, uzoq muddatli kreditlash va kredit olish jarayonida axborot ko'magini kuchaytirishni taklif qiladilar [11].

V. V. Klimuk Belarus Respublikasida innovatsion yoshlar tadbirkorligi va uning

moliyalashtirish mexanizmlarini tadqiq qilib, yoshlar biznes tashabbuslarini moliyalashtirishda an'anaviy manbalar bilan bir qatorda kraudfanding, venchur moliyalashtirish va ulushli moliyalashtirish kabi qo'shimcha instrumentlarni kengaytirish zarurligini asoslaydi. Muallif yosh tadbirkorlikni faqat kredit bilan ta'minlash emas, balki innovatsion infratuzilma, biznes-inkubatorlar, texnologiyalar transferi markazlari va ta'lim tizimi bilan bog'langan moliyaviy ekotizimni shakllantirishni taklif qiladi [12].

Tadqiqot metodologiyasi.

Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o'zni bo'yicha dunyo olimlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqodlarni tahlil qilish, mavzu yuzasidan barcha ma'lumotlarni to'plash, solishtirish, mantiqiy fikrlash kabi iqtisodiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Bugungi kunda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish va yoshlarning iqtisodiy faolligini kuchaytirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Yoshlarning innovatsion g'oyalari, yangi biznes tashabbuslari va zamonaviy texnologiyalarga asoslangan loyihalarini amaliy faoliyatga aylantirish ko'p jihatdan ularning moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlariga bog'liq. Ayniqsa, biznesni boshlash bosqichida yosh tadbirkorlarda yetarli miqdorda o'z mablag'larining mavjud emasligi, garov ta'minotining yetishmasligi, tadbirkorlik tajribasining kamligi va moliyaviy boshqaruv ko'nikmalarining cheklanganligi tashabbuslarning amalga oshirilishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslaridan samarali foydalanish masalasi nafaqat alohida tadbirkorning, balki hududlar va umuman milliy iqtisodiyotning rivojlanishi nuqtayi nazaridan ham dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda bank kreditlari asosiy moliyaviy manbalardan biri sifatida muhim o'rin egallaydi. Kredit resurslari yosh tadbirkorlarga biznes faoliyatini boshlash uchun zarur bo'lgan asosiy vositalarni xarid qilish, ishlab chiqarish quvvatlarini shakllantirish, xomashyo va materiallar sotib olish, aylanma mablag'larni to'ldirish hamda xizmat ko'rsatish infratuzilmasini rivojlantirish imkonini beradi. Biroq kredit mablag'laridan foydalanish jarayonida foiz stavkalarining yuqoriligi, kredit muddatining qisqaligi, garov ta'minotiga qo'yiladigan talablar va yosh tadbirkorlarning kredit tarixining shakllanmaganligi kabi muammolar mavjud bo'lishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, yoshlar uchun imtiyozli kreditlar, kredit kafolatlari, foiz xarajatlarini subsidiyalash va loyiha asosida kreditlash mexanizmlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bunday mexanizmlar yoshlarning moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirib, ularning biznes g'oyalarini real iqtisodiy loyihalarga aylantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, zamonaviy iqtisodiyot sharoitida yoshlar biznesini faqat kredit mablag'lari hisobidan moliyalashtirish yetarli emas. Ayniqsa, innovatsion, texnologik, raqamli va yuqori o'sish salohiyatiga ega startap loyihalar uchun investitsiya resurslarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Venchur kapitali, biznes farishtalari, xususiy investitsiyalar, investitsiya fondlari, kraudfanding va boshqa muqobil moliyalashtirish instrumentlari yosh tadbirkorlarga qarz yukini oshirmasdan biznesni rivojlantirish imkonini beradi. Investitsiya resurslarining yana bir muhim jihati shundaki, investor nafaqat moliyaviy mablag', balki biznes yuritish tajribasi, texnologiya, boshqaruv ko'nikmalari, marketing imkoniyatlari va yangi bozorlar bilan aloqalarni ham taqdim etishi mumkin. Natijada yosh tadbirkorning moliyaviy kapitali inson kapitali va institutsional imkoniyatlar bilan uyg'unlashib, biznes-loyihaning raqobatbardoshligi va yashovchanligini oshiradi. Bunda biznes-loyihaning hayotiy sikliga qarab moliyalashtirish manbasini tanlash muhim: biznesni boshlash bosqichida grant va investitsiyalar, faoliyatni kengaytirish bosqichida imtiyozli kreditlar, yuqori o'sish bosqichida esa venchur kapitali va xususiy investitsiyalardan

foydalanish maqsadga muvofiqdir.

1-jadval.

Yoshlar biznesini moliyalashtirish manbalarining turlari[5]

Moliyalashtirish manbai	Tavsifi	Xususiyati
Shaxsiy (o'z) mablag'	Yoshning shaxsiy jamg'armasi, oila yordami	Cheklangan hajm, risk yo'q
Bank krediti	Tijorat banklari va imtiyozli davlat kreditlari	Qaytarish majburiyati, foiz to'lanadi
Mikromoliyalashtirish	Mikromoliya tashkilotlari orqali kichik summalar	Tezkor, ammo yuqori foiz stavkasi
Venchur investitsiya	Yuqori risk-yuqori daromadli loyihalarga xususiy investorlar	Ulush evaziga mablag', qaytarish shart emas
Grant va subsidiyalar	Davlat yoki xalqaro tashkilotlar tomonidan qaytarib bo'lmaydigan mablag'	Raqobat asosida taqsimlanadi
Kraudfanding	Ommaviy onlayn platformalar orqali mablag' yig'ish	Marketing samarasi ham beradi

Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirish manbalarining xilma-xilligi shuni ko'rsatadiki, hozirgi kunda tadbirkorlik faoliyatini boshlash uchun yagona universal yechim mavjud emas, balki har bir loyiha uchun xususiyatiga qarab turli manbalar kombinatsiyasidan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Masalan, kam risk bilan bog'liq an'anaviy biznes turlari uchun bank krediti eng qulay vosita hisoblansa, yuqori texnologik va innovatsion loyihalar uchun venchur investitsiya yoki grantlar ancha samarali bo'ladi, chunki bunday loyihalar uchun muvaffaqiyat ehtimoli noaniq bo'lib, an'anaviy kredit tizimi bunday risklarni o'z zimmasiga olishga tayyor emas. Shaxsiy mablag' va oila yordamining moliyalashtirish manbai sifatida hali ham katta o'rin tutishi, aslida mamlakatimizda institutsional moliyalashtirish tizimining yoshlar uchun to'liq yetarli darajada shakllanmaganligidan dalolat beradi. Bu holat, bir tomondan, yoshlarning mustaqil ravishda kichik hajmdagi loyihalarni boshlashiga imkon bersa, ikkinchi tomondan, aksariyat istiqbolli g'oyalarning moliyaviy resurs yetishmasligi sababli amalga oshmay qolishiga olib keladi. Shu bois davlat va bank tizimi tomonidan yoshlarga mo'ljallangan moliyaviy vositalarning kengaytirilishi ushbu bo'shliqni to'ldirishning muhim yo'nalishi hisoblanadi.

Kraudfanding va mikromoliyalashtirish kabi alternativ manbalarning paydo bo'lishi raqamli iqtisodiyot va moliyaviy inklyuziya jarayonlarining natijasi bo'lib, bu vositalar ayniqsa an'anaviy bank tizimidan foydalana olmaydigan yosh tadbirkorlar uchun muhim imkoniyat yaratadi. Biroq bunday manbalarning O'zbekistonda hali yetarli darajada rivojlanmaganligi, ularning huquqiy-me'yoriy bazasi to'liq shakllanmaganligi bilan izohlanadi, shuning uchun kelajakda ushbu yo'nalishlarni institutsionallashtirish yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirish tizimini yanada diversifikatsiya qilish imkonini beradi.

2-jadval.

Kredit va investitsiya resurslarini qiyosiy tahlili[11]

Mezon	Kredit resurslari	Investitsiya resurslari
Qaytarish sharti	Majburiy, foiz bilan	Ulush (equity) evaziga, majburiy emas
Risk kim zimmasida	Tadbirkorda	Investorda ham
Egalik huquqi	O'zgarmaydi	Investor ulush oladi
Qaror qabul qilish erkinligi	Tadbirkorda saqlanadi	Investor ta'sir ko'rsatishi mumkin
Talab etiladigan hujjat/garov	Garov, kafolat talab qilinadi	Biznes-reja, o'sish salohiyati muhim
Mos keladigan bosqich	Barqaror, kam risk loyihalar	Startup, innovatsion loyihalar

Kredit va investitsiya resurslari o'rtasidagi tubdan farq — qaytarish majburiyati va egalik huquqi masalasida namoyon bo'ladi, bu esa yosh tadbirkor uchun qaysi manbani tanlash strategik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Agar tadbirkor o'z biznesi ustidan to'liq nazoratni saqlab qolishni istasa, kredit resurslari afzalroq bo'ladi, biroq bu holda u muntazam to'lov majburiyati va moliyaviy risklarni to'liq o'z zimmasiga oladi. Investitsiya orqali moliyalashtirish esa, aksincha, tadbirkorni to'lov yukidan ozod qiladi, lekin buning evaziga u biznesining bir qismini investorga topshirishga va qaror qabul qilishda uning fikrini hisobga olishga majbur bo'ladi.

Ushbu ikki manbaning risk taqsimoti bo'yicha farqi ham alohida e'tiborga loyiq — kredit tizimida risk asosan tadbirkorning zimmasida qolsa, investitsiya tizimida risk investor bilan bo'lishiladi. Bu holat, aynan innovatsion va yuqori noaniqlikka ega bo'lgan yoshlar startup loyihalari uchun investitsiya resurslarining nima uchun ko'proq mos kelishini tushuntiradi, chunki bunday loyihalarda muvaffaqiyatsizlik ehtimoli yuqori bo'lib, kredit orqali moliyalashtirilgan taqdirda tadbirkor qarzga botib qolish xavfiga duch kelishi mumkin.

Amaliyotda ko'pincha bu ikki manba bir-birini to'ldiruvchi vosita sifatida qo'llanilishi kerakligi ayon bo'ladi — dastlabki bosqichda investitsiya yoki grant orqali loyihani sinovdan o'tkazish, keyinchalik esa barqaror daromad shakllangach kredit resurslaridan foydalanib kengayish strategiyasi optimal yechim hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, yoshlarga faqat bitta moliyalashtirish shaklini emas, balki ikkala resursni ham to'g'ri va bosqichma-bosqich uyg'unlashtirish bo'yicha bilim va ko'nikma berish zarurligi dolzarb masalaga aylanadi.

3-jadval.

O'zbekistonda yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlovchi asosiy dastur va mexanizmlar[4]

Dastur / hujjat	Mazmuni
"Yoshlar — kelajagimiz" davlat dasturi (2018)	Yoshlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish, ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish, yosh tadbirkorlarning istiqbolli g'oyalari va loyihalarini ro'yobga chiqarishga yo'naltirilgan
VMning 765-son qarori (2021)	"Yoshlarni tadbirkorlikka jalb etish va ularning biznes tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"
PF-6260-son Farmon (2021)	Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy bankiga yoshlarning yangi g'oyalar asosida ishlab chiqilgan innovatsion, startup va biznes loyihalarini moliyalashtirish vazifasi yuklatilgan
"Yoshlar biznesi" dasturi (2025–2027)	Amalga oshiriladi; Aloqabank yosh tadbirkorlarga xizmat ko'rsatuvchi bazaviy "yoshlar banki" etib belgilangan
"Biznesga birinchi qadam" loyihasi	18–30 yoshdagi o'zini o'zi band qilganlarga onlayn tartibda 100 mln so'mgacha, 7 yilgacha muddatga, imtiyozli davr bilan mikroqarz ajratiladi
"Yoshlar uchun ish o'rinlari" loyihasi	Kamida 20 ta ish o'rni yaratishni ko'zda tutuvchi loyihalarga 5 mlrd so'mgacha, 7 yilgacha muddatga imtiyozli kredit ajratiladi

So'nggi yillarda qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar va dasturlarning izchilligi shuni ko'rsatadiki, davlat yoshlar tadbirkorligini moliyaviy qo'llab-quvvatlashni strategik ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan. "Yoshlar — kelajagimiz" dasturidan tortib, 2025–2027 yillarga mo'ljallangan "Yoshlar biznesi" dasturigacha bo'lgan davrda mexanizmlar tobora aniqroq, maqsadli va institutsional shaklga kirib bormoqda — bunga aynan "yoshlar banki" maqomining alohida bankka birlashtirilishi yaqqol misol bo'la oladi, bu esa yoshlar bilan ishlash endi tarqoq emas, balki markazlashgan tizim asosida tashkil etilayotganidan dalolat beradi.

"Biznesga birinchi qadam" va "Yoshlar uchun ish o'rinlari" kabi loyihalarining shartlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, davlat siyosati endilikda nafaqat yoshlarni individual tadbirkor sifatida qo'llab-quvvatlashga, balki ular orqali qo'shimcha ish o'rinlari yaratishga ham qaratilgan

— bu ikki yo‘nalishli yondashuv ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi, chunki bir yosh tadbirkorning muvaffaqiyati bir nechta boshqa fuqarolarning bandligini ham ta‘minlashi mumkin. Imtiyozli davr, past foiz va garovsiz (sug‘urta polisi yoki uchinchi shaxs kafolati asosidagi) shartlarning joriy etilishi esa moliyaviy resursga bo‘lgan dastlabki to‘siqlarni sezilarli darajada pasaytirgan.

Shunga qaramay, mazkur dasturlarning amaliy samaradorligi ularning qay darajada keng qamrovli va barcha hududlarda bir xil sifatda amalga oshirilayotganiga bog‘liq bo‘lib qoladi. Qonunchilik darajasidagi progressiv o‘zgarishlar amaliyotda byurokratik jarayonlar, axborot yetishmasligi yoki mahalliy ijrochilar faoliyatidagi nosozliklar tufayli to‘liq natija bermasligi mumkin, shuning uchun bu dasturlarning haqiqiy ta‘sirini baholash uchun ularning monitoring va statistik hisobot tizimini yanada takomillashtirish zarur bo‘lgan dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

4-jadval.

Biznes hayotiy sikli bosqichlari va mos moliyalashtirish manbai[4, 5]

Bosqich	Xarakteristikasi	Mos moliyalashtirish manbai
G‘oya / boshlang‘ich (Idea)	Konsepsiya, hali daromad yo‘q	Shaxsiy mablag‘, grant, "boshlang‘ich" investorlar
Startup bosqichi	Prototip, birinchi sotuvlar	Venchur investitsiya, kraudfanding
O‘sinh bosqichi	Barqaror daromad, kengayish	Bank krediti, investitsiya fondlari
Yetuklik bosqichi	Barqaror biznes, katta aylanma	Yirik kreditlar, strategik investorlar

Biznesning har bir rivojlanish bosqichida turli moliyalashtirish manbalarining talab etilishi shuni ko‘rsatadiki, yoshlar uchun moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimi statik emas, balki dinamik va bosqichli yondashuv asosida qurilishi lozim. Boshlang‘ich bosqichda, hali daromad mavjud bo‘lmagan davrda, tadbirkordan garov yoki moliyaviy kafolat talab qiluvchi an‘anaviy kredit tizimidan foydalanish deyarli imkonsiz bo‘lib, bu bosqichda aynan grant va boshlang‘ich investitsiyalarning ahamiyati ortadi.

Startup va o‘sinh bosqichlariga o‘tishda moliyalashtirish manbalarining venchur investitsiyadan bank kreditiga tomon siljishi tabiiy iqtisodiy jarayon hisoblanadi, chunki loyihaning barqarorligi va daromadliligi oshgani sari uning riski pasayadi va bank tizimi uchun ham jozibador bo‘lib qoladi. Biroq O‘zbekiston sharoitida ushbu o‘tish bosqichi ko‘pincha uzilib qolishi mumkin — ya‘ni startup bosqichida yetarli venchur investitsiya topa olmagan loyihalar o‘sinh bosqichiga yetib bormasdan to‘xtab qolishi, bu esa "moliyaviy bo‘shliq" (financing gap) muammosini keltirib chiqaradi.

Shu sababli, yoshlar biznesini qo‘llab-quvvatlash siyosati faqat bitta bosqichga emas, balki butun hayotiy sikl davomida uzluksiz moliyaviy hamrohlik ta‘minlashga qaratilishi zarur. Bunday yaxlit yondashuv — startaptan tortib yetuk biznesgacha bo‘lgan barcha bosqichlarda mos moliyaviy vositalarning mavjudligini ta‘minlash — yoshlar tadbirkorligining barqaror va uzoq muddatli rivojlanishi uchun asosiy shart hisoblanadi.

5-jadval.

Yoshlar moliyalashtirish resurslaridan foydalanishdagi asosiy muammolar va yechim yo‘nalishlari*

Muammo	Yechim yo‘nalishi
Garov ta‘minoti yetishmasligi	Kafolat fondlari, sug‘urta polisi asosida kreditlash
Moliyaviy savodxonlikning pastligi	Bepul o‘quv kurslari va treninglar tashkil etish
Investorlar bilan ishlash tajribasi yo‘qligi	Startup akseleratorlari, mentorlik dasturlari
Byurokratik to‘siqlar	Onlayn ariza berish tizimlarini rivojlantirish
Yuqori foiz stavkalari	Imtiyozli davlat kredit dasturlarini kengaytirish

**Muallif tomonidan tayyorlangan.*

Garov ta'minoti yetishmasligi va yuqori foiz stavkalari kabi muammolarning tizimli xarakterga ega ekanligi shuni ko'rsatadiki, yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirishdagi to'siqlar faqat moliyaviy emas, balki institutsional xususiyatga ham ega. Yosh tadbirkorlarning aksariyati hali mulkka ega bo'lmagani sababli, an'anaviy garov talab qiluvchi kredit tizimi ularning eng katta ehtiyoji — dastlabki kapitalga ega bo'lishiga — to'g'ridan-to'g'ri to'siq bo'lib qoladi, shuning uchun kafolat fondlari va sug'urta mexanizmlarining rivojlantirilishi ushbu muammoni hal etishning eng samarali yo'li hisoblanadi.

Moliyaviy savodxonlik va investorlar bilan ishlash tajribasining yetishmasligi muammosi esa ko'proq ta'lim va institutsional infratuzilma bilan bog'liq bo'lib, bu yerda faqat moliyaviy resursni ko'paytirish yetarli emas — yoshlarga mavjud resurslardan qanday samarali foydalanishni o'rgatish ham xuddi shu darajada muhimdir. Aks holda, hatto qulay shartlarda ajratilgan kredit yoki investitsiya ham noto'g'ri boshqaruv natijasida samarasiz sarflanishi, bu esa nafaqat tadbirkorning, balki umuman moliyalashtirish tizimining ham samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Byurokratik to'siqlarning mavjudligi, ayniqsa raqamlashtirish davrida, alohida tashvish uyg'otadigan holat hisoblanadi, chunki bu muammoni hal etish uchun zarur texnologik imkoniyatlar allaqachon mavjud. Onlayn ariza berish va monitoring tizimlarining to'liq joriy etilishi nafaqat jarayonni tezlashtiradi, balki korrupsiya va sub'ektiv qarorlar xavfini ham kamaytiradi, natijada moliyalashtirish resurslariga bo'lgan ishonch va ularning yoshlar orasidagi qamrovi sezilarli darajada oshadi.

Xulosa va takliflar.

Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslari yoshlarning tadbirkorlik tashabbuslarini real iqtisodiy faoliyatga aylantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, daromadlarni oshirish va innovatsion loyihalarni rivojlantirishning muhim moliyaviy asosini tashkil etadi. Tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bank kreditlari, imtiyozli moliyalashtirish, grantlar, xususiylar investitsiyalar, ventur kapitali va muqobil moliyalashtirish instrumentlarining o'zaro uyg'unligi yosh tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Ayniqsa, o'z mablag'lari va garov ta'minoti cheklangan yoshlar uchun kredit kafolatlari, foiz subsidiyalari va investitsiya mexanizmlarining rivojlantirilishi biznes loyihalarining boshlanishi va barqaror faoliyat yuritishi uchun qulay sharoit yaratadi. Shu bois yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashda faqat kredit hajmini oshirish emas, balki moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va loyihaning xususiyatiga mos moliyaviy instrumentni tanlash muhim hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari asosida yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun “kredit + investitsiya + kafolat + maslahat + monitoring” tamoyiliga asoslangan kompleks yondashuvni shakllantirish maqsadga muvofiq. Bunda biznesni boshlash bosqichidagi loyihalar uchun grant va imtiyozli mikrokreditlardan, rivojlanish bosqichidagi loyihalar uchun bank kreditlari va investitsiyalardan, yuqori o'sish salohiyatiga ega innovatsion startaplar uchun esa ventur kapitali va biznes farishtalari mablag'laridan foydalanish mumkin. Shu bilan birga, moliyalashtirishdan oldingi biznes-rejani baholash, yosh tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligini oshirish, mentorlik va konsultatsiya xizmatlarini yo'lga qo'yish kredit va investitsiya mablag'laridan foydalanish samaradorligini oshiradi. Bunday tizim nafaqat moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki yosh tadbirkorlarning biznes yuritish kompetensiyalarini rivojlantirib, moliyaviy tavakkalchiliklarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishni takomillashtirish mamlakatda yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirish va yangi avlod tadbirkorlar qatlamini shakllantirishning strategik omillaridan biri hisoblanadi. Kelgusida moliyalashtirish mexanizmlarini loyihaning hayotiy sikli, tavakkalchilik darajasi va iqtisodiy samaradorligidan kelib chiqib differensiallashtirish, yosh tadbirkorlar uchun kredit kafolati tizimini kengaytirish, ventur va xususiylar investitsiyalarni jalb qilish, shuningdek, kredit va investitsiya resurslarini

yagona raqamli platforma orqali birlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, moliyalashtirishni yangi ish o‘rinlari, soliq tushumlari, ishlab chiqarish hajmi, eksport, innovatsion mahsulotlar va qo‘shilgan qiymat yaratish kabi aniq natijalar bilan bog‘lash davlat mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshiradi. Natijada yoshlarning biznes tashabbuslarini moliyaviy qo‘llab-quvvatlash nafaqat alohida biznes subyektlarining rivojlanishiga, balki hududlarning iqtisodiy faolligi, aholi bandligi va mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli barqaror o‘shishiga ham xizmat qiladi.

Takliflar

1. Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda “loyiha hayotiy sikli”ga asoslangan differensial moliyalashtirish tizimini joriy etish. Yosh tadbirkorlik loyihalarining rivojlanish bosqichlari, moliyaviy ehtiyojlari va tavakkalchilik darajasi bir xil emas. Shu sababli barcha loyihalarni bir xil kreditlash mexanizmi asosida moliyalashtirish o‘rniga, loyihaning boshlang‘ich, rivojlanish va kengayish bosqichlariga mos moliyalashtirish vositalarini qo‘llash maqsadga muvofiq. Jumladan, biznesni boshlash bosqichida grant va foizsiz yoki imtiyozli mikrokreditlar, dastlabki rivojlanish bosqichida imtiyozli investitsiya va bank kreditlari, yuqori o‘shish bosqichida esa venchur kapitali va xususiy investitsiyalardan foydalanish mexanizmini shakllantirish taklif etiladi. Bunday yondashuv moliyaviy resurslarning maqsadli yo‘naltirilishini ta‘minlab, istiqbolli loyihalarining moliyalashtirish yetishmovchiligi sababli to‘xtab qolishining oldini oladi.

2. Yosh tadbirkorlar uchun kredit kafolati mexanizmini kuchaytirish va garov ta‘minotiga qo‘yiladigan talablarni optimallashtirish. Yoshlarning biznes-loyihalarini moliyalashtirishdagi asosiy muammolardan biri — yetarli garov mulkiga ega emasligidir. Ayniqsa, o‘z faoliyatini endigina boshlayotgan yosh tadbirkorlarning ko‘pchiligida ko‘chmas mulk yoki boshqa yuqori likvidli aktivlar mavjud bo‘lmaydi. Shu sababli “Yosh tadbirkor kredit kafolati” mexanizmini kengaytirish, bunda davlat yoki maxsus kafolat jamg‘armasi tomonidan kreditning ma‘lum qismini kafolatlash tizimini joriy etish taklif etiladi. Kredit qaytmaslik xatarining bir qismini kafolatlash orqali banklarning yoshlar loyihalariga nisbatan ehtiyotkorligini kamaytirish mumkin. Shuningdek, garov qiymatini baholashda nafaqat mavjud aktivlar, balki loyihaning kelgusidagi pul oqimlari, biznes-rejaning iqtisodiy samaradorligi va tadbirkorning kredit tarixini ham hisobga olish maqsadga muvofiq.

3. Yoshlar uchun kredit va investitsiya resurslarini birlashtiruvchi “Yoshlar biznes kapitali” moliyalashtirish platformasini tashkil etish. Amaliyotda yosh tadbirkorlar kredit olish uchun banklarga, investitsiya izlash uchun investorlar va fondlarga, grant olish uchun esa turli davlat va nodavlat tashkilotlariga alohida murojaat qilishiga to‘g‘ri keladi. Bu esa vaqt va tranzaksiya xarajatlarining oshishiga olib keladi. Shu sababli yoshlar biznes-loyihalarini yagona elektron platforma orqali kredit, investitsiya, grant va kafolat mexanizmlari bilan bog‘lash taklif etiladi. Platformada loyihalarni ro‘yxatdan o‘tkazish, biznes-rejani baholash, moliyaviy ko‘rsatkichlarni tahlil qilish, investorlar bilan bog‘lash, kreditga ariza yuborish va loyihaning amalga oshirilishini monitoring qilish imkoniyatlari yaratilishi mumkin. Natijada moliyalashtirish jarayoni shaffoflashadi, loyihalarni tanlashda subyektivlik kamayadi va istiqbolli yoshlar loyihalarining moliyaviy resurslarga chiqish imkoniyati kengayadi.

4. Yoshlar startaplari uchun venchur moliyalashtirish va biznes farishtalari institutini rivojlantirish. Innovatsion va yuqori texnologiyali yoshlar loyihalarini an‘anaviy bank krediti orqali moliyalashtirish har doim ham samarali emas, chunki bunday loyihalarda garov ta‘minoti yetarli bo‘lmazligi va dastlabki davrda barqaror pul oqimi shakllanmasligi mumkin. Shu sababli yoshlar startaplarini moliyalashtirishga ixtisoslashgan venchur fondlar va biznes farishtalari tarmog‘ini rivojlantirish taklif etiladi. Bunda davlat tomonidan dastlabki kapital bilan ishtirok etiladigan “fondlar fondi” mexanizmini yaratish, xususiy investorlarning yoshlar startaplariga investitsiya kiritishini rag‘batlantirish va muvaffaqiyatli loyihalardan olingan daromadlarni yangi loyihalarga qayta investitsiya qilish tizimini shakllantirish mumkin. Bu mexanizm kredit majburiyatini oshirmasdan yoshlarning innovatsion g‘oyalarini tijoratlashtirish imkonini beradi.

5. Yosh tadbirkorlarni moliyalashtirishdan oldingi tayyorlash va moliyaviy konsultatsiya tizimini joriy etish. Moliyaviy resurslarning mavjudligi o‘z-o‘zidan biznes-loyihaning muvaffaqiyatini kafolatlamaydi. Yosh tadbirkorlarda biznes-reja tuzish, pul oqimlarini prognozlash, kredit yuklamasini hisoblash, investitsiya samaradorligini baholash, soliqlar va moliyaviy hisobotlarni yuritish bo‘yicha bilimlarning yetarli emasligi loyihaning moliyaviy barqarorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu bois kredit yoki investitsiya ajratilishidan oldin “Moliyaviy tayyorgarlik – Moliyalashtirish – Mentorlik – Monitoring” tamoyiliga asoslangan tizimni joriy etish taklif etiladi. Bunda yosh tadbirkor loyiha qiymati, kredit summasi, foiz to‘lovlari, pul oqimi va kutilayotgan daromadni oldindan hisoblab chiqishi, tajribali mentor yoki konsultant yordamida biznes-rejasini takomillashtirishi lozim. Bu yondashuv kreditlarning qaytmaslik xavfini kamaytirish bilan birga, investitsiya mablag‘laridan foydalanish samaradorligini ham oshiradi.

6. Yoshlar biznes-loyihalarining samaradorligini baholashning kompleks reyting tizimini ishlab chiqish va moliyalashtirishni natijadorlikka bog‘lash. Yoshlar loyihalarini moliyalashtirishda faqat biznes-reja mavjudligi yoki kredit ta‘minotining yetarliligiga asoslanish o‘rniga, loyihaning investitsiya samaradorligi, yangi ish o‘rinlari yaratish salohiyati, eksport imkoniyati, innovatsionligi, soliq tushumlariga ta‘siri, mahalliyashtirish darajasi va barqaror pul oqimi kabi ko‘rsatkichlarini kompleks baholash taklif etiladi. Shu asosda loyihalarning reytingini shakllantirib, yuqori reytingga ega loyihalarga pastroq foiz stavkasi, uzoqroq kredit muddati, yuqori kafolat darajasi yoki qo‘shimcha investitsiya resurslarini taqdim etish mumkin. Natijada davlat tomonidan ajratilayotgan moliyaviy resurslar shunchaki mablag‘ sifatida emas, balki yangi ish o‘rni, daromad, investitsiya va iqtisodiy qo‘shilgan qiymat yaratadigan natijador moliyalashtirish instrumenti sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Каримов Ш. Ёшлар тadbirkorligini молиялаштириш механизмлари ва банк кредитлари роли: PhD диссертацияси автореферати. — Тошкент, 2020. — 34 б.
2. Мирзаев О. Кичик ва ўрта бизнес лойиҳаларини банк кредитлари орқали молиялаштириш муаммолари ва ечимлари: PhD диссертацияси автореферати. — Тошкент, 2019. — 33 б.
3. Икромов С. Саноат зоналарида инвестиция лойиҳаларини амалга оширишда молиялаштиришнинг иқтисодий самарадорлиги: DSc диссертацияси автореферати. — Тошкент, 2019. — 33 б.
4. Валиев У. Yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirishning asosiy shakllari // Muhandislik va iqtisodiyot. — 2025. — № 7. — DOI: 10.5281/zenodo.17695442.
5. Джамалова Д. Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish // Green Economy and Development. — 2025. — Vol. 3, № 8. — DOI: 10.5281/zenodo.16875819.
6. Хўжиев М. М. Economic foundations of developing youth entrepreneurship in the national economy // Agrobusiness, Science and Technology. — 2026. — Vol. 4, № 4.
7. Senou M. M., Manda J. Access to finance and rural youth entrepreneurship in Benin: Is there a gender gap? // African Development Review. — 2022. — Vol. 34, № 1. — P. 29–41. — DOI: 10.1111/1467-8268.12623.
8. McKenzie D., Woodruff C. Entrepreneurship programs in developing countries: A meta regression analysis // Labour Economics. — 2014. — Vol. 30. — P. 1–14. — DOI: 10.1016/j.labeco.2014.03.011.
9. Danns D. E., Danns G. K. Financing Youth Entrepreneurship in a Developing Country. — University of North Georgia, 2019.
10. Высотина Т. А. Актуальные проблемы финансовой поддержки развития молодежного предпринимательства со стороны государственных органов в Санкт-Петербурге // Научные ведомости. — Санкт-Петербург, 2016.

11. Чмирева Е. В., Сорокина Е. С. Развитие молодёжного предпринимательства и ремесленничества в сельских территориях и малых городах Белгородской области // Вестник Белгородского государственного технологического университета им. В. Г. Шухова. — 2016. — № 7. — С. 232–235.

12. Климук В. В., Мустафаев В. С. Роль молодежного предпринимательства в развитии рынка R&D услуг в Республике Беларусь // Журнал прикладных исследований. — 2021. — № 6. — DOI: 10.47576/2712-7516_2021_6_9_814.

9. Фролова И. А. Особенности государственной поддержки молодежного предпринимательства в Республике Татарстан // Современные проблемы науки и образования. — 2016. — № 2. — С. 57–64. — DOI: 10.18413/2408-9338-2016-2-1-57-64.

10. Krause B. L., McCarthy A. S., Chapman D. Fuelling financial literacy: estimating the impact of youth entrepreneurship training in Tanzania // Journal of Development Effectiveness. — 2016. — Vol. 8, № 2. — P. 234–256. — DOI: 10.1080/19439342.2015.1092463.

11. Danns D. E., Danns G. K. Financing Youth Entrepreneurship in a Developing Country. — University of North Georgia, 2019.

12. Linking financial ecosystem and the growth of young SMEs: evidence from Spanish regions // Review of Managerial Science. — 2024. — DOI: 10.1007/s11846-024-00815-4.

